

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Conso||lacione Ivsto-|||rvm

Hillesheim, Ludwig

Coloniae, 1572

VD16 H 3678

De Consolatione iustorum, liber primus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-60369](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-60369)

DE CONSOLATIONE
iustorum, liber primus.

Magnam & singularem humanæ mentis deiectionem & consternationem ex infinita malorum vitæ ratione esse.

CAPVT I.

Cum in hoc vita decursu inter varias erumnas & assidua generis humani mala, omnia nobis sollicitudinem adferant ac metum, iacet animus luctu confectus, nec rationem inuenire potest, qua aut illam excutiat nubem perpetui mœroris, aut se aduersus vrgentium malorum vim, grauitatemq; sustentet. Quacunque enim mentem oculosq; conuertimus, agritudinum imagines occurrunt, vt calamitatum ceu nocte circumfusus, lucis ac letitiæ redemptionis serenitas ablata esse videatur. Itaque
animus

animus est oppressus, & quasi ab statione
decessit, vt officio desit ac muneri suo, nec
attollere omnibus natura adiuuentis se
queat, aut remedia querere possit, qui-
bus obstat facibus dolorum, quæ ei con-
tinenter admouentur. Quæ non enim hu-
mana conditionis deiectionis est? concul-
tium omnium generum malis: animum mœ-
rore, corpus doloribus vexari, in rerû gra-
uissimarum timore versari, nūquam in-
terquiescere, semper presentium timore
imminentium metu torqueri, hæc ceu si-
ne lege, sine ratione passim euenire, nec vl-
lum ad ea euitanda, aut consilij, aut for-
tuna, aut virtutis adiuuentum esse. Iam
adhac ipsa mala, quæ per se & magnitu-
dine immensa, & multitudine infinita
sunt, interitum corporis ineuitabili, sed
semper incerto ordine accedere, & omni-
bus instare, quem leues sæpè causa inopi-
natum adferant, sic vt ista malorum ca-
thena, ad exitum atque vitæ finem pertin-
gat. Quis autem omnia aspera, noxia,
inimi-

inimicaque natura? quis animorum & corporum vulnera, & occurrentes omni penè momento agritudines? quis vtriusque incommoda, quæ & metuuntur semper & semper imminent? quis ea quæ non singulorum tantum, verum etiam publica sunt, bellorum, famis, pestis, terræ motuum, eluuium, incendiis excidia atque dâna, quæ magno Dei iudicio, populos ac regna vno sæpe impetu, vna strage inuoluunt & euertunt, enumeret? plena est ijs vniuersa hominum vita, & multum omnibus ad dolorem, minimum ad consolationem ex eorum consideratione relictum. Atque hoc fatum omnium nationum est ac gentium, prorogata ad vniuersas ætates serie continentium malorum, vt omnis auferatur homini gloriatio, & ipse secum ceu monumentum iniquitatis suæ, perpetuum circumferat.

Nullum esse ex delitijs solatiū vitæ, nec ijs, quæ in bonis ponuntur

tur, aut sensum malorum, aut
mœrendi causas auferri posse.

CAPVT II.

ET sunt interea qui summam etiam
in vita esse iucunditatem, & omnia
gaudijs affluere existimant, quorū
omnis est in delicto & contaminata vita
ratione exultatio, sed celeres, iūq; misera-
biles exitus, illorum amentiam & vecor-
diam conuincunt. Sedes apud hos est ini-
quitatis, ponentium omnia in delitijs vi-
tae, nec diuinam vim agnoscentium, vt om-
ni errori, omnibusq; vitijs eorum ratio cō-
senserit. Nec quicquam iam hominis in
iis reliquum est, quorum etiam alienatae
mentes infra bestiarum sensum sunt, quae
miseras conditiones suas, saepe agnoscunt
natura, grauiusq; inter illas versantur.
At quorum in animis vis altior remansit,
& origini propior sua, ei magnitudinem
miseriarum suarum, earumque vix finē
vident, vt victos se ingentibus malis, et re-
pugnare aegritudini vix posse fateantur.

Interea

Interea tamen leuamenta vndique & remedia dolorum querunt, seq̄ ab interitu quibuscunque possunt rationibus tuetur. Sed sunt ea tam imbecilles, tamq̄ infirma, vt non solum aegritudinem non auferant, verum etiam saepe maioribus dolorum facibus animum accendant. Nam illis tot incommodis reprimendis, & tanto maiorum agmini auertendo, quid habet homo ex vniuerso rerum, quae in terris sunt, ordine, quod opponat? an aetatis ac iuuentutis florem atq̄ formam? an corporis robur? an voluptates? an opes & congesti auri tanta? an clientelas? an gloriam? an populorum & gentium applausus? an potentiam quantacunque ea esse inter homines possit? praecleara ista, & magnitudine admiranda expetendaq̄ sunt, quae omnium sensus & animos occupant, sed tamen contra se testimonium dicunt, & suam ipsa fragilitatem incertitudinemque conuincunt. Ac sint sane beati, si sunt quibus haec perpetua, aeternaque fuerunt, at nulli sunt

sunt, nemo ergo illorum beatus, quod si re-
uerà nulli sunt, quid frustrà in ijs refutã-
dis orationem consumimus? Sed tamen
ex vniuerso hominum genere vnum, ijs
qua opinione quasi confirmata in bonis
sunt, affluentem eundemq; summa sapien-
tia regem Salomonem, de his sententiam
ferentem audiamus. Is, magnificauit in-
quit opera mea, adificauit mihi domos, &
plantaui vineas, feci hortos & paradisos,
ac in eis plantaui omnis generis arbores
fructiferas, feci mihi piscinas aquarum,
vt irrigarem syluam lignorum germinan-
tium, possedi seruos & ancillas, multam-
q; familiam habui, armeta quoq; et mag-
nos ouium greges, vltra omnes qui ante
me fuerunt in Ierusalem, sapientia quoq;
perseuerauit mecum, & omnia, qua desi-
derauerunt oculi mei non negaui eis, nec
prohibui cor meum, quin omni voluptate
frueretur, & oblectaret se in his qua pra-
paraueram, & hanc sum ratus partem
meam, si yterer labore meo. Deliciarum
omniã

Eccles. 2.

omnium affluentem vim, omnem foelicitatis perceptionem. & plaustra bonorum cōsentiente & applaudente multitudine audimus. Sed videamus cetera. Cumq; me conuertissem ad vniuersa opera, quae fecerant manus mea, & ad labores, in quibus frustra sudaueram, vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi, & nihil permanere sub sole. Quae hac inuersio est: ingens sane & inexpectata, ipsomet dictante, qui illam inanitatem, intelligentia e caelo hausta inuestigauit. Sed vir omnium sapientissimus, pretium & existimationem stultitiae detrahere est conatus, ac suo exemplo testatum facere, illum fortuna, vt vocant, splendorem, rem nihili esse, qua defatigetur animus & excrucietur, nec ab illis quibus subiectus est malis liber fiat. Itaque ad vitam recte instituentam illa sententia est vsus: Omnes dies hominis, rebus quae cruciant, plenos esse, a quibus ne noctu quidem cor eius quiescat.

Ad

Ad ægritudinum perturbatio-
nes auertendas, remedia, conso-
lationemque hominum generi
diuinitus relictam. Sed eam to-
tam ad iustos pertinere, exclu-
sis improbis. deq; horū causis.

CAPVT III.

1. Corin. 15.

Luc. 7.

Nihilné ergò opis aut consilij, quo se
animus consoletur aut sustentet
relictum ei erit? Erit certè. Sed
quicquid eius est, totum hoc ad iustos et
religione præcellentes homines pertinet.
At, qui, vt Apostolus ait, Deum ignorant,
eiusq; consilium, quantum in se est rescin-
dunt, homines improbi & scelere polluti,
horum luctuosa, longeq; à vera salute dis-
iuncta res sunt, nulla est consolatio, que
eos iuuare possit. Cùm enim in hoc morta-
lis vita decursu, ea qua commoda & in-
commoda existimantur & esse apparent,
bonis ac malis plerunque communia sint,
hi, cùm cœlestia decreta capere & adsequi
non possint, ea iniquo iudicio damnant,
B coque

edque demētia progrediuntur, ut vim omnem diuinam tollant, nec vllam Dei curā rebus humanis interuenire existiment.

Ad hunc scopulum impietatis, qui multorum interitu est infamis, furor eos accitas animi, quam vltro sibi accersunt, impellit, ut in eum impingat, salutis suae naufragio facto. Itaque secundis rebus, suis nefarijs feruntur cupiditatibus, omnia in scelere & superbia ponunt, quod possunt vident, aduersis verò, deum non inuocāt, nec ab eo praesidiū postulant. Posteaquam ergo vitæ suae spes, non in Deo, sed in rebus incertis ac vanis constituerunt, iam vitij agitati & conturbati suis, consolationem omnem sibi adimunt. Quod enim solatium, quod leuamentum vnquam habituri sunt calamitatis suae, qui superna diuinaque facta impiè damnant? ac quantum in ipsis est, Deo omnem honorem eripiunt? quum omnem salutarem doctrinam, leges sacras, religionem, innocentiam, virtutesque omnes in quibus firmamenta caeli

citatis.

citatis, nec vlla alia vitæ praesidia sunt, si-
mal tollere non vereantur. Quid autem
tam remotum ab fiducia ac spe, quam hac
praecleara, & admiranda opera, aut fortui-
to concursu ferri, aut frustra constituta
esse existimare? quod si fieret, omnia le-
ges, ordinemque suum desererent, nulla
ratione, nulla veritate niterentur: horrēt
hac infanda factu atque dictu boni, mali
summo opinionis scelere sequuntur, eoque
in desperationem suæ salutis ad extremū
horrendè labuntur. Ad horum maleficā
insipientiam, qua vna scelera omnia com-
plexa esse videntur, damnandam, nulla
satis oratio est, ad expiādam, nulla in ter-
ris digna supplicia sunt, perpetua ei poenæ
debentur, quas Domino dabunt, eiusque
gloriosa potentia, cum venerit, vt in illa ^{2. Theß. 1.}
die in sanctis suis illustretur, inque cunctis
fidentibus admirandus esse videatur. Nul-
la igitur malis opes, nulla ad consolandiū
praesidia sunt, si qua enim firmamenta su-
per sunt, ea labefactat impietas, conuel-
lit.

B 2 asidu-

assiduitas scelerum, & ex ijs serie sempiterna profluentes poena, acerbata cum memoria euertunt. Quae ergo improbis desciscendi à deo, ac se consolatione omni exuendi causa est, ea bonis ad rerum omnium prepotentem DEVM ac sanctissimū eius numen obseruandum via est, vnde vitatio omnium malorum, & perpetua ad eos consolationis fructus redit. Lux enim a. n. na quam sequuntur, animis eorum praeuocet, ne in hac misera vita relinquunt iter rectum, neque ambulent per vias tenebras, & ad montes noxiarum rerum impingant. Itaque ductorem DEVM, per aspera atque plana, alta ac deuexa sequuntur, ac cum inter confragosa harent, auxiliū eius ac fidem implorant. Huc illi vota sua ac desideria intendunt, spemque illam fouent, post exatlatas arūnas, quae salutare ipsi sint, fructus à Deo letitiae & beatitudinis perpetuae prouenturos esse. Interea autem documenta patientiae à Deo petunt, caelestemque consolationē ad se confirmandum

Prover. 11.

Jerem. 13.

dum conferunt, ne in nefariam impatien-
tiam cadant, sed vt eruditi diuinitus, ere-
di atque celsi remanere possint, expectan-
tes beatā spē prouidentia aeterni Dei, cuius
gloria plenus est vniuersus orbis terrarū.

Ducente Dei spiritu aditum
ad consolationem fieri, & vn-
de illa sumatur.

CAPVT IIII.

MAnent igitur in patientia iusti
homines, quanquam sepè acri
accedente dolore, quo adorti, ad
necessaria de salute sua consilia confugi-
unt. Etsi enim verè ipsorum saluti nihil
desit, fit tamen sepè numero, vt in graui
perturbatione versentur, forma enim oc-
currunt ea, quæ mentes perterrefaciant,
eas confirmatiores assiduitas efficit, vt ad
similitudinē veri accedant, & agrè ani-
mis eximi & auferri queāt. In hac quasi
tēpestate mētis, magnis praesidijs est opus,
ac quoniam ab animis metu exagitatis
difficiliter admittuntur, perquirenda om-

nia sunt, qua mentes lenire ad constantiam fidei retinendam possint: quamobrem firmis rationibus est innitendum, vt falsae & adumbratae imagines rerum auferantur, vera ad animum penetrare possint.

Abducenda mens ab opinionibus vulgi, quas introduxit error, non ratio, stultitia populari tantum, non vlla soliditate subnixas. Ab humanis ad diuina veniendum erit. Magna est quidem in eo difficultas, vincula enim animis propter scelus iniecta sunt, sed aditus ad inquisitionem veri ducente spiritu diuino relictus, hic vnus ignorantiam tollet, & veram intelligentiam lucem dabit. Hanc vtinam DEVS cuius summa ac diuina vi omnia conseruantur & timore liberantur, ab sede diuinitatis tua demittas, vt comite veritate sempiterna tua, prae luceat nobis, ac consolationem suppeditet veram ac caelestem, qua conticescere illa lamentatio atque gemitus, & animus ab curarum aestu refrigerari queat.

Ad hoc consequendum ipsum in primis fontem

tem miseriarum atque caput, ex hominis
inirijs perscrutabimur, vnde illud efficie-
tur atque constabit, DEVM omnis veri
boni, nullius mali autorem esse. Quae verò
in bonis ac malis ponuntur, plerumq; om-
ni hominum generi communia, hoc tamē
differre, quod nefarij homines, saepe beati,
nec in malis esse videantur, hoc opinione,
non reuera fieri, nec ad ipsorum salutem,
sed interitum pertinere. Ex aduerso autē,
pijs saepe necessario, semper vtiliter, arūnas
quibuscum luctentur immitti, vt in officio
persistant. Vnde perspicua diuina prou-
dentia demonstratio est vt bonis ingenti
gloria conseruatis Dei maiestas illustrior
fiat. Quamobrem ita est statuendum, iu-
sto homini omnem consolationem ponen-
dam in Deo, eamque inter vniuersas agri-
tudines ac vitæ incommoda in fide, spe, &
charitate esse constituendam. Hac qui co-
gitationibus subijcient suis, ij nūquam ex
affectu conditionis humanae suae malis
exanimati concident, aut in desperatio-

nem labentur, sed ad coelestia animis sublata, in Deo gaudium suum, & expectationem ponent, eoq; facto, fructum aeternum virtutis & patientiae suae ferent.

De hominis origine, variisque euentis, & de ipso malorum exortu.

CAPVT V.

Verum ut tanti boni initium queratur, recolamus animo praeiterita, & in illam, quae nunquam abest a rebus humanis iustitiam & misericordiam Dei intuebimur, in hac firmamentum ac caput consolationis, in toto cursu vitae casibusq; humanis statuemus. Cum enim abs Deo beatissimo omnium rerum bonitate summa inuitato, ut vis illa praestantis ac diuina naturae longius diffunderetur, procreata omnia ordine & ornatu admirando essent, tandem opificium Dei ornatisimum homo, qui ceteris cum imperio praesesset aditus est simulacrum & imago diuinitatis, quam representaret & ad cu-

in imitationem se formaret. Nihil illo
ex vniuerso rerum procreatarum ordi-
ne feliciter, nihil cœlestibus illis mentibus
origine propius fuit. Atque his quidem
quoniam incorporea mentes erant, digna
ipsorum natura sedes cœlum est attribu-
tum: homo verò cum corporatus esset, ter-
restri sed delitijs omnibus referto loco
positus est, vt summis natura innocentis
bonis circumfluens aeterna ac diuina con-
templaretur, & ordine vniuersi conside-
rato DEVM parentem omnium ac do-
minum adoraret. Hoc cursu vite beatus,
tandem in cœlum se inferret. Quum fœ-
lix hæc benè ornati corporis & animi con-
stitutio fuit? Ex societate diuina beatis-
simam vitam ingenti gloria, spe certa am-
plexa, accedente Dei amore, vt omnia
magnitudine ac gustu aeternæ voluptatis
plena essent. Huius tanti boni corruptor
& turbator diabolus fuit, qui, vt diuus E-
piphanius inquit, in melle amaritudinem
immiscuit, & pulcherrimè comparata-

B s rum

rum rerum ordinem interuertit. Eius in-
 uidentia ac fraude homo, neglecta autori-
 tate, legeque diuina qua erat deuinctus,
 oculos ad excellentiam suam retulit, auer-
 tit à Deo. Eius delicti grauitas ea fuit,
 ut illam diuinae mentis imaginem obscu-
 raret, ex eoque id quod aeternum ac per-
 petuum uigens erat caducum & mortale ef-
 ficeretur. Nam & vulnus in animo grauif-
 simum est acceptum, diminuto lumine di-
 uino, ac uoluntate corrupta, corpus etiam
 praeter innumerabiles, quibus urgeretur
 arumnas morte corporis multatum est,
 quam omnis lueret posteritas, pessimi in
 Deum, & seipsum meriti monumentum.
 Haec radix est, per quam letifer ille succus
 malorum, non solum in stirpem generis
 humani est transfusus, uerum etiam ter-
 ras ipsas, earumque remotissima, nocente
 uisua peruasit. Posteaquam enim dein-
 ceptus in hoc tam amplum & capax orbis
 theatrum homo est immissus, non ei tan-
 tum, sed & terris, & ceteris rebus omni-
 bus

bus ea natura addita sunt, quarum conuersio, atrocis in Deum peccati offensio-
nem, omni subsequenti temporis spatio,
omni seculorum decursu ostenderet. Quā-
tum verò vulnus, illud primorum parentū
fuit? cum subito corporis & animi bonis
exuerentur? proiecti in extrema mala,
quorum grauitatem auferent omnia, in
primis autem sceleris aduersus Deum ad-
missi conscientia, perenni malo torque-
ret. O iacturam ab illo summo bono in-
gentem, casumque tristem generis huma-
ni, interuerso ordine creationis diuinae,
prolapsisq; rebus ad interitum, qui fune-
stus vniuerso mundo fuit.

De deo, eiusque ad hominem
seruandum æterna propensio-
ne, consilio, & clementia.

CAPVT VI.

Perierat ergò in summa salutis ac
rerū desperatione homo, nisi eum bo-
nitas dei æterna esset clementia pro-
B 6 secuta

secuta. Non enim illa præstans ac diuina
summi boni natura, opus tantum, quod
sua se culpa deformauerat ita abiecit, vt
prorsus abdicaret, vicit offensa grauitatē
bonitatis immensitas, vt pacto cum homi-
ne inuito vitæ & pacis, eum ceu imbecillē

Malac. 2. factum ē sublimi repente in insolitas sor-
des collapsum, attolleret humo, ac parētis
in eum affectione vteretur. Nam erectus
& confirmatus est voce diuina, ac coele-
stis ei heros promissus, in cuius virtute ma-
lorum posita sanatio esset: cuius quē benefi-
cio, eum ad felicitatem aditum, quem suo
ipse vitio sibi abruperat, iterum adseque-
retur. Hæc prima, eaque aterna Dei,
2. Theß. 2. communis vniuerso hominum generi con-
solatio fuit, vt firmamentum in illa con-
stitueretur, ad omniū aegritudinum vim
auertendam. Sed ne memoria culpæ tam
grauis obsolesceret, diræ illæ & pœnæ ma-
lorum ac mortis, continuata in omnē ge-
neris humani stirpē serie cōstitutæ sunt,
vt cū eas iure irrogatas esse, nec suā
virtute

virtute depelli posse cognosceret, conuerteret se ad eū, cuius ope salus ipsius contineretur. Ad hoc agendum, ex prima illa lucerationis, radius quidam ei relictus, nec voluntate, etsi languente iam ex illa malitia lue, prorsus est destitutus. Propter offensionis autem magnitudinem effectum fuit, vt humanum genus velut in duo scinderetur, cuius vna pars in Dei cultu acquiesceret, altera prorsus in diuersum tenderet & niteretur. Hanc quidem haustum à diabolo virus sic corruptit, vt se quàm longissimè auerteret à Deo, illam verò etsi grauissimè sauciam fiducia ac votum ingens, tum culpæ agnoscentia, ac pro ea meritorum malorum deprecatio, in officij & religionis obseruatione retinuit. **DEVS** ergo factam & in iustorum hominum mentibus ac familijs retentam spem beneficio eo impleuit, quo nullum est in vniuerso maius, & cuius memoriam in animis hominum, alijs oporteat defixam esse, misso in terras filio ac seruatore **IESV**, qui

B 7 suscepta

suscepta in se peccatorum poena, profuso
 suo sanguine, hostia & placabile sacrifici-
 um offerretur, ut ijs qui ipsum sanctè se-
 querentur, ad felicitatem veram ac coele-
 stem viam aperiret. Eius diuini beneficii
 fructus ad omnia sola terrarum pertin-
 git. Quemadmodum enim hic sol quem
 Sentētia D. videmus, omnia luce sua lustrat ac com-
 Chrysost. plet, sic Dei filius, quantum in eo est, nu-
 minis ac beneficentiae suae splendore illu-
 strat omnem hominem venientem in
 hunc mundum. Quū autem homini dum
 in terris ageret, natura infirmitate ho-
 stis potentia, ac scelere suo vita ratio dif-
 ficillima esset futura, missus est spiritus di-
 uinus, cuius munere via, ac veritas qua ad
 Deum accederetur perspicua & confir-
 mator esset, quiq; eam suppedicaret con-
 solationem vitae, quam infirmare nulla
 res posset. Magna est & ampla ex his con-
 sideratio summa autoritas rerum, quae ius-
 tae ac clementer effecta à Deo sunt, & e-
 quabili certaqué lege omnium aetati ac
 temporum

temporum spatij mirabiliter gubernantur. Omnia sunt in Deo summa, inque administratione vniuersi admiranda, sed nos nostris verbis vtimur ad ea vt cunque eloquenda, quæ omnem orationem vincunt, & quorum rationem animus noster plene intueri non potest. Tantum autem 1. Corin. 13. lucis homini diuinitus est datum, quantum necesse est, vt ei ad veniam aditus, & ad salutem reditus esse possit. Et si ergo ille rex ac vates diuinus, difficiliorem esse cognitionem celestium rerum, quàm vt Psalm. 139. ipse adsequi, sublimiorem quàm ad eam pertingere posse adseueret, tamen cum se animus ad cælum attollit, incredibilis fulgor exoritur, quo mentes illuminantur, omnium caducarum rerum sollicitudines pelluntur, & vera consolationis sensu pie mentes implentur.

Bonitatis diuinæ amplior testificatio, eiusque confirmatio ex hominis inijtis et progressu.

CAPVT VII.

Itaque

ITaque ex ijs quae commemorata sunt
 certa fide constat, id quod ne impij qui-
 dem, si aliqua conscientijs eorum adfe-
 ratur vis, negare possunt, DEVM omnis
 boni, nullius mali autorem esse. Bonitas
 enim in illa praestanti natura summa est,
 quae in immensum excellit omnia, quae su-
 pra infraque nos sunt: vniuersa via do-
 mini misericordia sunt & veritas, gloria
 eius super caelum & terram est, ad quam
 praedicadam, nihil est in vniuerso tam hu-
 mile, tamque excelsum, quod non vires
 summas suas, debeat adferre: vt & res in-
 animata, & omnis spiritus laudet Domi-
 num, & benedicat nomini sancto eius in
 seculum, & in seculum seculi. In quo au-
 tem? Si virtutem terribiliam operum ipsi
 us dicant, si magnitudinem memorent, si
 memoriam abundantiae bonitatis eius e-
 nuncient, si iustitiam eius praedicet, quod pa-
 tiens & miserator Dominus, quod bonus
 Dominus vniuersis, & miserationes eius
 super

Psal. 150.

Psal. 145.

super omnia opera eius. In horum ergò celebratione si laus est Dei, contumelia eius in eo erit, si minùs beneficus dicatur: nihil est ab illa optima natura remotius aut magis alienum, nihil tam ei proprium, quam foelicitatem suam longè latequè diffundere, & de his, quæ procreata sunt benè mereri. Si autem id quod dederat DEVS, ademit ipseus hominis peccatū, quod ex eo omnia perierūt, eius culpa est: quod ad eum seruandum iterum se conuertit DEVS, bonitas Dei. Itaque & vis omnis diuina ad benè merendum de bonis cōparata est, & cū omnia ab fonte boni ortum ducant, desinere ea in optimum finē est neceffe: non ergò voluit mala, non fecit, non vt existerent iussit, homo ipse irritiuit se illis, & cognita imis sensibus incōmoda sunt: ò noxiam cupiditatem scientia, cuius ei spem aduersarij maleuolentia fouet, quod autem viuit, nec planè est confectus, totum hoc Dei est, qui eum beneficentia sua atque cura tuendum suscepit,
nec

nec misericordiam ab eo suam vnquam auertit.

¶ Necesariam atque vtilem homini malorum irrogationem, diaboli etiam violentiam esse, deque Dei in his moderandis summa ac diuina cura.

CAPVT VIII.

AD hanc tantam lucem impij claudunt oculos, & quoniam aduersus DEVM peccant, vt cæci ambulat, nec rationem eorum, quæ cœlitus administratur ac fiūt, cōscelerata consciētia admittunt. Et si enim omnia ordine occulto fiant, tamen ad eum considerandū, Deus nos mente ceu manu ducit. Tanta est animi labes ex illa auita noxa, vt magna propensione in omne peccatum feratur, ad quam coërcendam, nullus rigor, nulla seuerā animaduersio satis valet, nec refrinari eius violentia potest. Quod si ille liber malorum ac solutus esset, nullis nexibus vinculisq; constringeretur, in qua dā
na?

na? quàm exitij pestis plena prorueret? e-
nerteret certè se salutemque suam vno mo-
mento & interimeret. Quamobrem ei
ceu pädagogo quodam opus fuit, cuius hor-
tatu & autoritate, plagis etiam & ani-
maduersione seuera, inter indomitas cu-
piditates regeretur. Hoc & sapientes na-
tionum animaduenterunt, & ille in pri-
mis Plato, cuius hac præclara sententia
est: Difficillimum esse amplissima fortu-
na solutos legibus continere. Nihil enim
imperatu difficilius esse eo homine, quem
prospera fortuna extulerit, nec quicquam
iterum regi lenius illo, qui aduersis sit ca-
sibus depressus atque confractus. Polybius
etiam tantum dicit apud homines igno-
rantiam atque signitiem à prudentia at-
que industria differre, non solum in priua-
ta vita, verum etiam in publicis rebus, vt
in his secunda res detrimentum, in illis
aduersa emendationem quandam errorum
adferre videantur. Cùm ergò ingens ho-
minis peccatum antecessisset, nec expedi-
ret

ret eum tam excellentem esse vt prius, ni-
 iterum ipse sibi detrimentum adferret, e-
 misit eum DEVS de paradiso voluptatis
 vt operaretur terram, de qua sumptus est,
 hoc est, vt sacri patres prodiderunt, de sta-
 tu felicitatis ad laboriosè colèdum terrā
 iam obnoxiam maledictioni, in statū mi-
 seriarum plenum, vbi cum noxijs animi
 permotionibus, & satana diro, furij sgle
 infernalibus continuum ei bellum ac cer-
 tamen esset. Ille enim primi & omnis
 boni corruptor, quem sacra litera princi-
 pem aëre & potestatis, & huius seculi Deū

Ad Ephe. 2. vocant, odio summo suo, artes vniuersas
 2. Corin. 4. ac vires aduersus eos exerit, quos volunta-
 te libera, et si corrupta & beneficijs natu-
 re nudatos, aqua tamen sorte terris
 immisso, quasi in potestate habere vi-
 detur. Ad hoc agendum omnia vndique
 adiumenta conquirat, & inuisum genus
 malis exercet, vt perdat & extinguat, fa-
 ta, spes quæ eius reliquas interuertat. Ve-
 rum tanto tamq̃ immmani furori certi fi-
 nes

nes constituti à Deo sunt. Necessariò enim mala illius voluntas, qua ad omniũ rerum vastationem incitatus fertur, comprimenda fuit, quod nisi fieret, ille & superis ima misceret, & hanc vniuersi molè pro malignitate ipsius summa euerteret, & vno momento depopularetur. Omnis quidem eius voluntas in eo est sita. Sed ò profunditatem non sapientia tantum, verum etiam beneficentia diuina, cuius saluari voluntate qua omnia sustentur effectum, vt qua malis scelerum pœna et exitij causa, ea bonis remedia malorum sint: Ad Rom. 8. vt ex eo constet: Dei amantibus omnia ad bonum conferre. nunquam etiam magis formidandam diaboli violentiam, quam secundis & ad spem fluentibus rebus, nunquam minus metuendam, quam cum maxime sequit, malorumq; infestum agmen ducit: quamobrem eius vulnera & plaga iustorum hominum medela est & certa sanatio, qua nihil eis ad salutem efficacius adhiberi possit. Sape morbi corpora affligunt,

affligunt, sed ex ijs conualescit animus, hunc aliquando grauis molestia occupat, ea corporis luxuriam frangit ac refrenat, efficiturq; ex eis id vt rectum vtrinq; officium sequantur. Vera igitur Diui

2. Cor. 7. Pauli sententia est, eum qui secundū DEVM est dolorem pœnitentiam ad salutem non pœnitendam parere, contra mundi dolorem mortem adferre. Et castigari à

1. Corin. 11. Domino nos dum punimur, ne cum mundo damnemur, id est, nos in hac vita puniri, ne simus in alia puniendi. Quam præclara ergò, quanq; diuina ratio est, angicorpus vt menti benè sit, & illū vitæ dolorem, etiam lætitiæ æternitatis sequatur. Satis cause Deus haberet, vt quæ à nobis aduersus ipsius voluntatē ac leges pfluxerūt mala, in ea prorsus desineremus, sed illa æterni, immortalisq; boni natura, quæ in Deo abundans est ac perfectissima, specie malorū retenta, vt ab illis omni boni oriatur vis, ad nosq; perueniret, effecit. Sic

2. Tim. 3. enim eruditi ad iustitiæ disciplinā per patientiam

tientiam resq; aduersas diuini & ad om-
ne opus bonum idonei efficimur, vt in die 2. Tim. 1.
Domini misericordiam & vitam adsequa 1. Tim. 6.
mur verè aternam.

De prosperis atque aduersis,
quæ pijs atq; impijs ferè cõmu-
nia in vita sunt. De sententia
diui Augustini. CAPVT IX.

SI igitur in vniuerso nõ corpori solùm
scaduco & infirmo, sed etiam iustorũ
hominum, propter quos omnia cõser-
uantur ac fiunt, vera & sempiterna salu-
ti ille accommodatus est ordo, quis non
agnoscit in eo, vt in ceteris omnibus, et di-
uina erga nos cura & consolationis vera
ingentẽ testificationẽ esse? cõprehẽsam nõ
fortuitis concursibus, sed causis immutabi-
libus, aternisque rerum, quæ etsi varia-
rum vicissitudinum plena sint, earum ta-
men rationem veritas ipsa defendit. Non
enim probabiliter dici potest, aut tantum
malorum in hominum vita versari ob
nullam causam, aut communem propè
omniã

omnium conditionem esse, nisi hac omnia
 ratione summa ad certum & predestina-
 tum à Deo finem, qui malo malis, bonis bo-
 no futurus sit, referrentur. Sed audiamus
 de his quæ constituta, diuinitus providen-
 tia cælesti sunt, Diuum Augustinum, mag-
 na autoritate virum, sententiam feren-
 tem. Is, Placuit, inquit, diuina providen-
 tia preparare in posterū bona iustis, qui-
 bus non fruuntur iniusti: & mala impijs,
 quibus non excruciantur boni. Ista ve-
 rò temporalia bona & mala vtrisque vo-
 luit esse communia, vt nec bona cupidius
 appetantur, quæ mali quoque habere cer-
 nuntur: nec mala turpiter euitentur, qui-
 bus & boni plerunque afficiuntur. Inter-
 est autem plurimum qualis sit vsus, vel ea-
 rum rerum, quæ prosperæ, vel earum quæ
 dicuntur aduersæ. Nam his bonis tempo-
 ralibus nec bonus extollitur, nec malis frā-
 gitur. Malus autem ideo huiusmodi infœ-
 licitate punitur, quia fœlicitate corrup-
 pitur. Ostendit tamen DEVS sæpè in his
 distribu-

distribuendis euidentius operationem suam. Nam si nunc omne peccatū manifesta plecteretur pœna, nihil vltimo iudicio reseruari putaretur. Rursus si nullū peccatū puniret aptè diuinitas, nulla esse prouidentia diuina crederetur. Similiter in rebus secundis, si non eas DEVS quibusdam petentibus euidentissima largitate concederet, non ad eum ista pertinere diceremus. Itemque si omnibus eas petentibus daret, non nisi propter talia premia seruendum illi esse arbitrarentur, nec pios nos faceret talis seruitus, sed potius cupidos & auaros. Hæc cum ita sint, quicunq; boni, malique pariter afflictī sunt, non ideo ipsi distincti non sunt, quia distinctū non est, quod vtrique perpeſsi sunt. Manet enim dissimilitudo passorum, etiam in similitudine passionum, & licet sub eodem tormento, non est idem virtus & vitium. Nam sicut sub vno igne, aurum rutilat, palea fumat, & sub eadem tribula, stipula comminuuntur, frumenta purgantur, nec

C

ideo

ideo cum oleo amurca confunditur, qui
 eodem preli pondere exprimitur: ita vna,
 eademq; vis irruens bonos probat, purifi-
 cat, eliquat, malos damnat, vastat, exter-
 minat, vnde in eadē afflictione, mali Deū
 detestantur & blasphemant, boni autē precā-
 tur & laudant. Tantū interest, nō qua-
 lia, sed qualis quisque patiatur. Nam pari
 motu exagitatū, & exhalat horribiliter
 cœnum, & suaviter fragrat vnguentum.
 Hactenus Diui Augustini verba, in qui-
 us vtrorumque, que bona aut mala ex-
 istimantur, momenta insunt. Ho-
 rum assidua recordatio, nos metu libe-
 rabit atque timore, cum etiam ijs re-
 bus, que nos in noxijs ponimus salutarem
 vim inesse constet, ac prædestinationis
 Dei secundum propositum ipsius, qui
 operatur omnia iuxta decretum volun-
 tatis sue, ad piorum conseruationem, v-
 niuersa referantur. Cum igitur DEVS
 ad nos castigandos corripieudosque pœ-
 nas immittit, hoc quod ille verè sapiens in-
 dicatus

Ad Ephe. 1.

dicatus monet, sequamur, ne vnquam ab *Prouerb. 3*
 eo deficiamus. semper ad orationis habitū
 reducti, in Dei virga, qua peccātes erudit,
 bacillo qui imbecilles sustentat, consolati-
 onis vim salutarem atque summam exi-
 stere credamus. Hinc illud bonū boni ad se *Psalms. 25*
 quentur, ne malorum aut prosperitate of-
 fendantur, aut cū ipsi in grauibus arū-
 nis sunt, iniuriam sibi fieri putent, &
 ea fortuna, quam improbos ferrē dece-
 bat, indigni esse videantur. Hæc qui-
 dem offensio multorum animis noctem
 offundit, & omnium seculorum bonis
 viris adhæsit, vt nihil certius sit, quā
 ab ipsa natura profectam, eiq̄ue infor-
 matam esse. Nam ex summa eius im-
 becillitate hæc inducta opinio est, quæ *Ierem. 12.*
 tamen aliquando vacat culpa, et Dei as- *Abac. 1.*
 sensione confirmatur. Cū enim non
 hic eorum sensus sit, vt eis veniant in
 dubium DEI fides atque promissa,
 quasi ab eo iniquo iudicio oppriman-
 tur, nec gratiæ locum apud eum vbi

consistant, reperire possint, sed plerunque in summis malis hanc affectionem exprimat dolor, flectat vita innocenter ac bene acta recordatio, est ei & venia & ignoscētia locus, tantum vt animi ad se redeant, habeant in consilio voluntatem dei, eiusque iudicium & auctoritatem prorsus sequantur.

Ex Iobo de bonorum in malis offensione, eiusque tota, ad vitandum atque sequendum, ratio.

CAPVT X.

EIus in Iobo, quaeque ei acciderunt indignè, tam firma est demonstratio, vt nihil ad summam eius certitudinem queat accedere. Is enim, etsi calamitatem fortiter ferret, tamen cruciatuum magnitudine expugnato animo atque eucto, sortem arumnosam suam, in qua nullo merito suo sit coniectus, grauisimè verbis deplorat. Coluisse Deum sanctè ac sincerè, iuste & integrè omnia fecisse, homines omnes officio, in primis eos qui in egestate

State constituti essent, beneficij s' affectis,
 & liberalitate sua iuuisse. Sed malam
 pro ijs gratiam sibi referri, & pro summa
 pietate incredibiles sustinere dolores, quo-
 rum grauitatem etiam vita per cruciatu
 abrupta, cupiat effugere: praestitisse ei nu-
 quam natum fuisse, & pro funesto habere
 natalem suum diem, qui tantorum malo-
 rum initium ipsi fuerit: esse certè vni-
 uersam hominum vitam ceu duram mili-
 tiam, cui aduersus tot sollicitudines, mole-
 stias, & erumnarum mille genera perpe-
 tuò conflagendum sit: commoda eius nihi-
 li esse, & summam inanitatem habere,
 non aliter ac somnium, aut vmbra, aut
 florum decus celerrimè euanescere, desi-
 nere, atque auferri: esse inclusam certis et
 exiguis spacijs, quæ nemo valeat supera-
 re. Sed frustra se cum Deo, qui potestate
 immensa sit, contendere: Quoniam autè
 inclementer habeatur, eius quæ ceu hostis
 obruatur furore, orare se ipsum vt exire è
 vita possit. Hanc ipsius confidentiam vt

C 3 super

superbam amici, qui assistebant, oppugnant: summam in Deo iustitiam & bonitatem esse, nec eos qui virtutem colat ac pietatem malis affligere, sed omnem in noxios pœnam recidere: frustra ergo suam ipsum innocentiam culpæ prætere-
 re, hanc agnoscere, ac Dei vim reuereri debere. Longa hoc illi ab eo adseueratione contendunt, sed ipse vim maiestatemque cœlestem suspicere se ac reuereri, insit. Neminem enim iustum si conferatur deo, nec quenquam adeo delictorum esse expertem, ut aduersus DEVM tueri se, suamque innocentiam defendere possit. Sed decretorum cœlestium immutabilem & fixum, quamuis incomprehensibilem & à sensu ac cognitione nostra remotum ordinem. Nihil enim in terra sine causa fieri, nec incertam operum diuinorum rationem esse. Verum in animis nostris magnam rerum diuinarum caliginem, summam in iudicando esse obscuritatem. Nam interdum malis bene euenire, eos in opulē-
 tia

via & prosperitate vitā agere, hoc Deum
ferre, et si illi in miserorū & pupillorū bo-
na, ceu fera & immanes bestia e lustris su-
is progressa rapina grassentur, ita vt cede-
re violentia eorum, & abdere se pra metu
eis sit neesse, agros, vineas, magna cum
iniuria sibi assignent, illorum exorbeant
sanguinem, vestes, quibus integebantur su-
perbe detrahant, vt illi frigore, nuditate,
inopia, fame contabescant: atq; in hac
inueterata malitia proteruē ac securē in-
ter dilicias ac voluptates agere, nec Dei
perceptionē interuenire putare, sed non
eundē nec bonū exitum habere: inferos e-
nim furias in alorū ceu solem liquefactas
niues momēto absumere, omnē illum quo
sublimes erant spiritum, diuitiarumque
pompan, stipularum & pulueris instar,
cū vehementior in illum venti vis incu-
buerit, esse: nec in eos tantum irā di-
uinā impetum desinere, propagari eti-
am in posteros pœnam, & eadem ruina
inuolui, vt summis in malis vitam agant,

C 4 usque

ijs que ad extremum obruantur. Harum
 autem rerum perceptionem homines ple-
 ne adsequi non posse: nec causas explicare.
 Nam & Deum voluntate sua, nulla suo-
 rum culpa poenas infligere, ut illustri ali-
 quo signo potentia sua vim in omnium co-
 spectu ponat: hoc in se qui insons plecta-
 tur, locum habere, nec in eo Dei, qui inno-
 centiam suam per spectam habeat, autori-
 tatem ac testimonium refugere. Tota vi-
 ta se pietatem ac iustitiam coluisse, ea que
 ceu corpori addita, veste contactum fuisse,
 se ad miserorum hominum imploratione
 cum opprimerentur indignè, & omnium
 auxilio destituerentur, ad opem ferenda
 benignè semper accurrisse, pupillos ac vi-
 duas tutatum esse, eis loco parentis fuisse,
 & veluti membrum operam suam atque
 usum impertivisse: omnem à corpore atq;
 animo exclusisse libidinem, nec ab hone-
 state vita villo perturbationum impulsu
 deflexisse: non appetivisse aliena, nullam
 iniuriam alicui fecisse: suos etiam, quibus
 cum

cum imperio presuerit, ab inferenda illa
absterruisse & cobibuisse: nullo vnquam
hostium suorum malo letatum: fraudule-
tiam ac fucum nulla in re adhibuisse: for-
tuna sua ac foelicitatis precipuum fructu
non in se, verum alios redundasse, quod si
in his vlla sua culpa aut flagitium inter-
uenerit, tum se non refugere, quin extre-
mis malis conficiatur: contineri se Dei
manu: illum in se omnem potestatem ha-
bere, cui resistere non possit, se ab eo factu,
spiritum ac vitam ipsius beneficio duce-
re, sed optima conscientia niti ac pro in-
dubitato habere, viuere in sempiternum
seruatorem suum DEVM, qui se etiam
conditum & obrutum terra, in vitam re-
stituturus sit, eius beneficio iterum su-
premo iudicij die carne conestitum iri de-
bere, suis ipsum oculis plene intuiturum,
& numinis sanctissimi aspectu perpetuo
esse fruiturum. In eo, cum immotus per-
staret, & amici frustra orationem consu-
meret, Deus interuenit, & quidem Iobu,

C S quod

quod incitatus vi doloris, paulo longiuse-
 uectus, & oratione progressus sit obiur-
 gat: nam vt secum contendat, & iudicio-
 rum ipsius immensitatem perscrutari ve-
 lit, imparem eum, & vniuersam naturã
 esse. Hoc cum ille demisse fateretur, &
 ipsius magnitudinem suam verò indigni-
 tatem, & quod animo malis perturbato
 & euncto deliquisset, agnosceret, D E V S
 eorum qui Iobo aduersati erant, sententi-
 am reijcit, illius verò assensu confirmat.
 Hac quæ patientissimo viro euenerunt, no-
 stris verbis alibi recensita, & eodem ordi-
 ne repetita sunt, vnde, quid in his sequen-
 dum sit, constat: nam in illa perturbati-
 one nature statuendus modus est, quous-
 que progressio fiat, ne efferantur animi,
 seque maioribus malis, quibus conficiantur,
 inuoluant. Hac etsi pleniore vi ora-
 tionis & exemplorum pertractanda dein-
 cept sint, quæ tamen in ijs tenenda via sit,
 ab Ioanne Gersone Theologo, paucis sed
 pijs verbis est perscriptum. Is, aliter, in-
 quit,

quit. cum satana loquimur. si quando ille nos in desperationē adducere. aut si quando opera, quae Deus operatur in nobis, eleuare, ac omne meritum eis detrahere conatur, quos segniores nos ad bene operandum reddat. Aliter agimus, cum sistendi sumus in cōspectu diuinae maiestatis, tūc *Genes. 18.* enim nos cum sancto Abraham cinerem & puluerē esse recognoscimus, tūc nos miserimos peccatores, & omni suppliciorū genere dignos profitemur, tunc quae sūma possumus animorum nostrorum submissione veniam deprecamur, tūc quasi super terram stamus alas submittētes, quas in altercatione cum diabolo, quasi in caelo volantes extensas tenemus, vt semper & erecti coram diabolo, & humiles corā Deo reperiamur. Hec igitur in illa vicissitudine variarum rerum ad DEVM placandum accommodata ratio est, omnis vt ad indignitatem nostram mens & consideratio referatur. Nemo est tam iustus, qui non in multis delinquat. nemo

tanti aestimet conscientiam mentis sua,
 vt aduersus DEVM tueri innocentiam
 suam queat, iacent omnia praesidia consi-
 liorum atque factorum, si Deus à nobis
 requirat ea, quae ei debentur. Hoc & om-
 nes mortales claris verbis confiteri oportet,
 & magna in eo religio, magna vis est,
 ad placandum iram offensamque Dei.
 Epist. 10. 1. cap. 1. Eius apud Prophetam verbum est: Quid
 Jerem. 2. vultis mecum iudicio contendere? Desti-
 namus ergò nostra venditare, Deo au-
 toritatem omnem ac gloriam tribua-
 mus. Eius enim maiestas diffusa vndi-
 quaque est, & omnium terrarum oras,
 omnium gentium ac mortalium cor-
 da implet, vt ei omnis rectè factorum
 gloria tribuenda sit, cuius misericordia
 nostris delictis ac malis est maior: ac gra-
 tia ei sempiternæ debeantur, qui nos in
 hac rerum natura vanitati subiectos,
 Ad Rom. 8. ab interitus seruitute in sperato modo li-
 berat, vt manifestum fiat, eum laboran-
 tibus suis in omni statu adiutorem adesse.

luci ergo & perpetua mentis supplicati-
one DEVM veneremur, vt qui viola-
ta voluntatis ipsius ac deformata nostra
culpa natura poenas sufferimus, ipse af-
flictam nostram conditionem clementia
aeterna sua benignè iuuet, & has erum-
nas nostras minuat, vt consolatio-
nis sempiternae fructum be-
neficio eius diuino
referamus.

FINIS LIBRI
primi.

C 7 Elenchus